

ETIČKA DILEMA 2025.

Nakon što ste u inostranstvu uspešno završili ekonomske studije i napredovali do rukovodeće pozicije u poznatom evropskom tekstilnom brendu, dobili ste priliku da razvijate sopstvene projekte. Iskoristili ste proklamovanu društveno odgovornu politiku firme da ostvarite svoju davnašnju i ozbiljnu zamisao koja vas je od početka motivisala na karijernom putu: pokrenuli ste u svom zavičaju proizvodnju modnih dodataka, s ciljem da oživite lokalnu zajednicu. Reč je o nakitu i ukrasima koji se izrađuju korišćenjem tradicionalnih zanatskih veština koje se već generacijama upražnjavaju i prenose među ženama tog kraja.

Zahvaljujući podršci opštine, lako ste pribavili potrebne dozvole, jer je to mesto gotovo ostalo bez privredne i socijalne perspektive – mlađe i uglavnom radno sposobno stanovništvo je u talasima masovno migriralo u velike gradske sredine u potrazi za zaposlenjem, dok se život u opustelim i mahom staračkim domaćinstvima postepeno gasio. Pregovori sa opštinskim vlastima sadržavali su i predloge nekih mera kojima bi se zaustavio (i obrnuo) trend negativne stope demografskog rasta tj. zaustavio pad broja novorođenih stanovnika. Tako je odlučeno da se prednost pri zapošljavanju da mlađim ženskim osobama koje bi mogle da budu nosioci ekonomske održivosti domaćinstva, posebno višečlanih, a na koje bi se ujedno mogli odnositi podsticaji za podmlađivanje populacije. Najvažnije mere bile su da se trudnicama, porodiljama i majkama dece do pet godina omogući skraćeno radno vreme bez umanjenja plate, samohrane majke su mogle koristiti plaćeno odsustvo zbog bolesti deteta, a svim zaposlenima ponuđena je stručna obuka. Opština se obavezala da organizuje besplatne programe podrške roditeljstvu, vođenju domaćinstva i osnovama preduzetništva.

Ovi podsticaji naišli su na široko prihvatanje – sve više mladih radnica odlučivalo se na rađanje dece i proširivanje porodice, zadovoljne statusom u radnoj sredini. Nakon nekoliko godina uspešnog rasta ovog trenda kojim se zajednica počela vidnije oporavljati, ali zbog kog je proizvodnja trpela neuobičajeno visoke troškove, iz centrale je stigao zahtev da povećate produktivnost. Iako ste pohvaljeni za inovativnost i socijalnu brigu koja je imala marketinškog odjeka i doprinela pozitivnom imidžu kompanije, obrazloženje uprave se pozvalo na dugoročnu neisplativost tog projekta ali i na pritisak spoljnih okolnosti, pre svega na globalne izazove sve žešće konkurencije na tekstilnom tržištu kojim dominiraju azijske zemlje.

Kao rukovodilac ste pozvani da zajedno sa timom za razvoj poslovnih strategija i timom za ljudske resurse odgovorite tom zadatku. Zapravo, stavljeni ste u situaciju da rešavate sukob dva možda nepomirljiva interesa i da preispitate sukob vrednosti koji im je u osnovi. Postoji li uopšte „pravično” rešenje, takvo da nije moralno i društveno problematično?

Lokalna zajednica očekuje od vas da ne izneverite zacrtanu politiku opšte dobrobiti. Vama je, s druge strane, jasno da, budete li je slepo sledili, ta politika gotovo izvesno neće imati podršku matične firme niti će obezbediti očekivane socijalne efekte jer je već u sadašnjim uslovima ekonomski jedva održiva. Da li opozvati odluke o beneficiranom radnom vremenu, da li pribeći zameni određenog broja zaposlenih „mladih majki” radnicama/radnicima kojima ta mera nije potrebna, da li u celini odustati od projekta

podsticanja porodične obnove mesta i prikloniti se neumoljivoj ekonomskoj računici koja, ipak, obezbeđuje opstanak čitavim domaćinstvima...?

Znači li to da bi sve promene koje bi omogućile dalji rast proizvodnje potencijalno ugrozile postignuti društveni napredak? Ili je smisleno potražiti neizvestan inovativan put, rešenje koje bi čuvalo osnovne vrednosti projekta, a ipak odgovorilo na tržišne izazove? Ako da, kako bi to rešenje izgledalo?

U razmatranju alternativa morate ispitati kakve bi posledice vaša odluka imala:
po lokalnu zajednicu?
po kompaniju?
po vas lično?

I na kraju, kako biste zastupali (argumentovali) svoje rešenje pred zavičajnom zajednicom i zaposlenima, a kako pred svojim timom i upravnim odborom matične firme?

Filozofski okvir za razmatranje etičkih tema

Tri najuticajnije etičke teorije su:

- utilitarizam, prema kom je etički ispravan onaj postupak koji donosi najveću dobrobit najvećem broju ljudi, što znači da se taj postupak opravdava ciljem odnosno ishodom;
- Kantova teorija dužnosti, koja zahteva da se u moralnom rasuđivanju rukovodimo savešću i umom, a to znači da izaberemo onaj postupak za koji bismo mogli želeti da postane univerzalni oblik ponašanja (svih), bez obzira na očekivanu ličnu ili opštu korist odnosno štetu koju bi on izazvao;
- etika vrline koja kaže da je ispravan postupak onaj koji je u saglasnosti sa nekom od vrlina (hrabrost, pravednost, empatičnost, velikodušnost, odgovornost, žrtvovanje za druge...).